

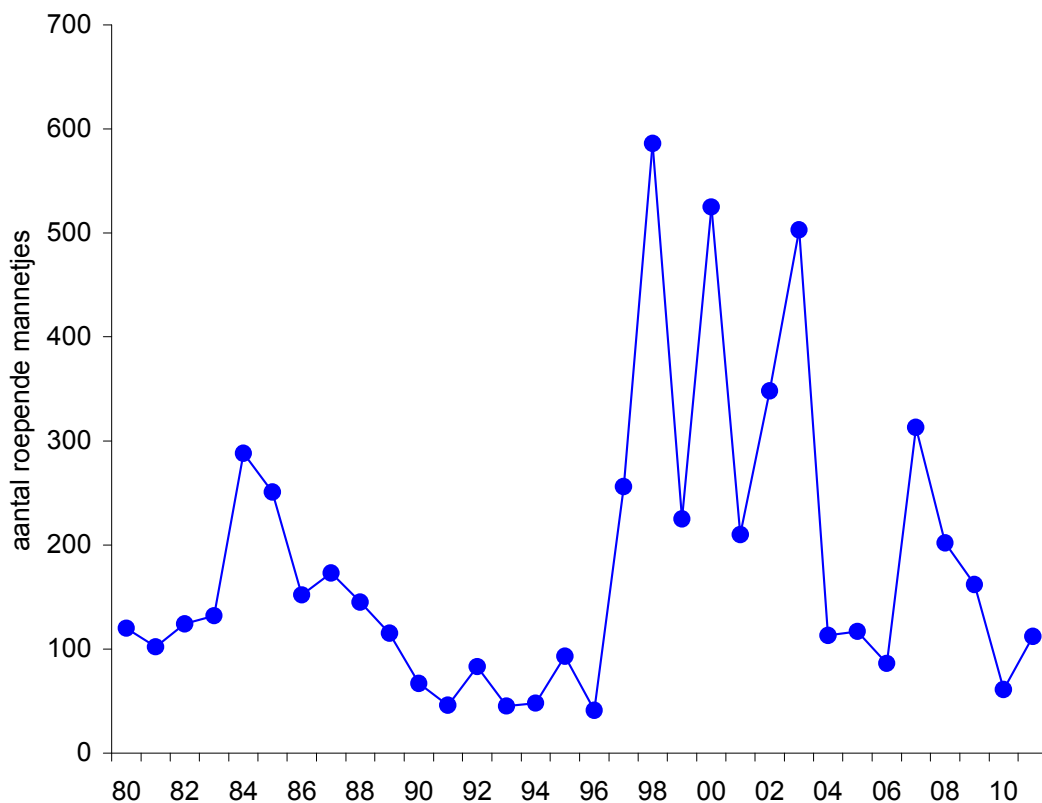
Kwartelkoningen in Nederland in 2011

Sinds 2001 wordt het voorkomen van Kwartelkoningen in Nederland op de voet gevolgd en worden zoveel mogelijk roepplaatsen beschermd voor uitmaaien. In 2011 gebeurde dit wederom in samenwerking met Vogelbescherming Nederland en de Provincies Overijssel en Gelderland. Daarnaast werd in het riviereengebied een deel van de maatregelen uitgevoerd door Agrarische Natuurverenigingen. Hieronder een kort verslag van de belangrijkste bevindingen

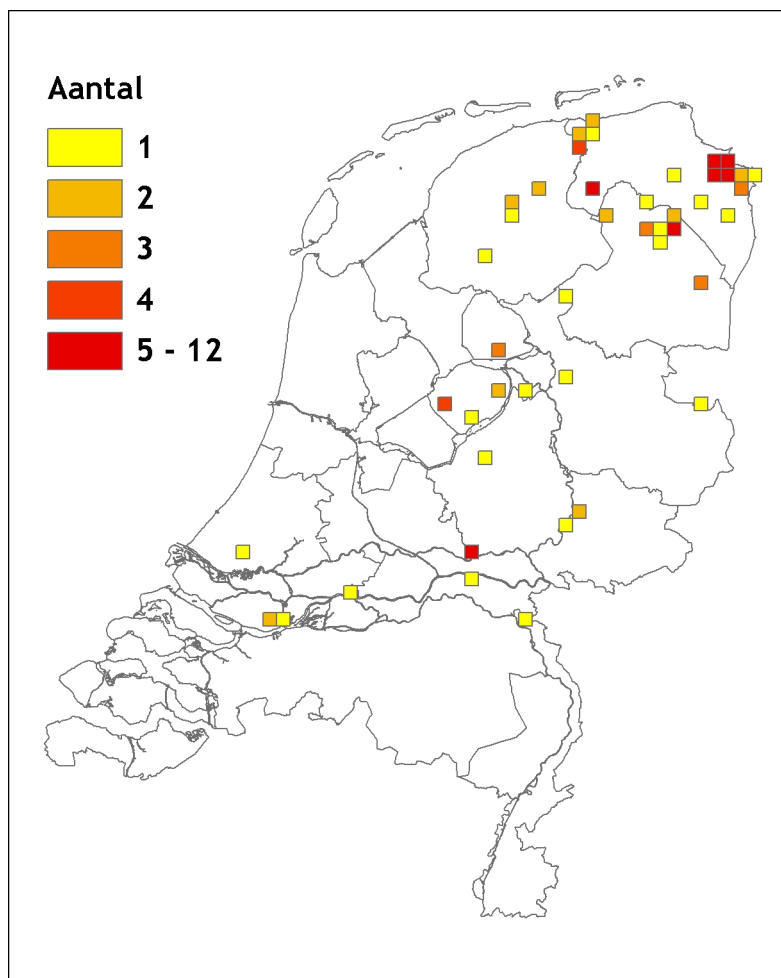
Aantallen en verspreiding

De combinatie van de invoer op www.kwartelkoning.nl en waarneming.nl leverde in totaal 693 records op. Dat lijkt veel, maar na het uitfilteren van alle dubbele waarnemingen (meerdere waarnemers hoorden op zelfde datum op zelfde locatie een Kwartelkoning) blijven daar 308 van over. Uiteindelijk konden 122 verschillende roepplaatsen worden onderscheiden en werden 112 territoria vastgesteld. Daarmee was 2011 duidelijk beter dan 2010, maar de aantallen blijven wel achter bij eerdere jaren (figuur 1).

Tabel 1 geeft een opsomming van de belangrijkste regio's, incl. een vergelijking met 2010. Wat direct opvalt is het kleine aantal in de uiterwaarden van de grote rivieren, vooral langs de IJssel. In het Oldambt in Oost-Groningen daarentegen werden juist meer vogels gevonden dan in de afgelopen jaren gebruikelijk was: het aantal van 36 territoria is een derde van de Nederlandse populatie. Dat is een verhouding die in de jaren tachtig gebruikelijk was, maar niet in de periode na 2000. Concentraties waren verder te vinden in Friesland (met name rond het Lauwersmeer) en in Drenthe (met name Drentsche Aa en Breevenen/Hunzedal), zie ook figuur 2. De Drentse beekdalen vormen tegenwoordig één van de belangrijkste broedgebieden voor Kwartelkoningen in Nederland, en dat ook in magere jaren als 2011.

Figuur 1. Trend in aantal Kwartelkoningen(territoria) in Nederland sinds 1980.

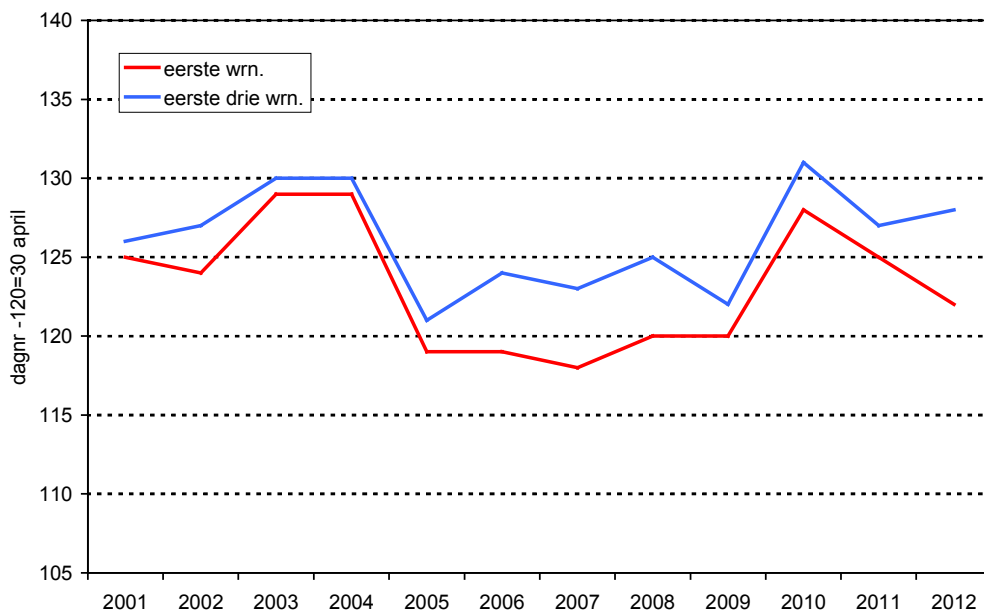
Figuur 2. Verspreiding van kwartelkoningterritoria in Nederland in 2011 (aantal territoria per 5x5 km atlasblok).

Tabel 1. Overzicht van aantal territoria voor enkele belangrijke kwartelkoning regio's in Nederland, incl. vergelijking met 2010.

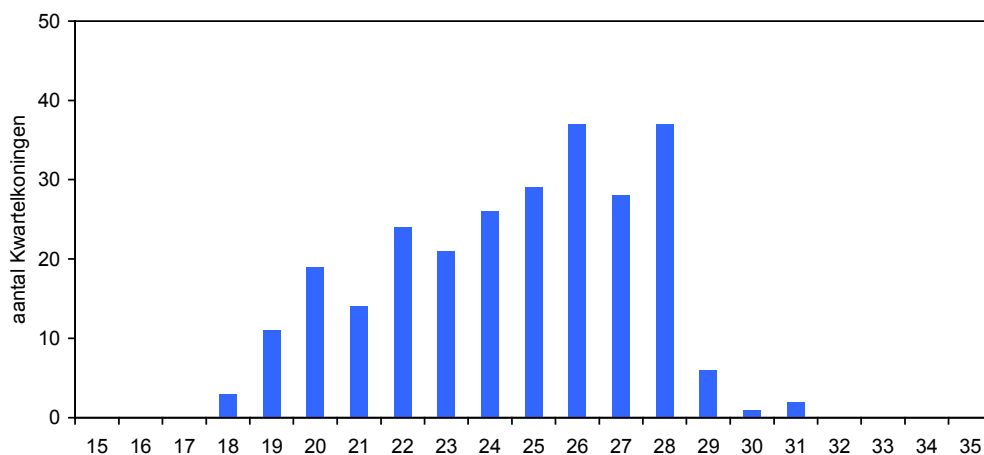
Regio	2010	2011
Rijn	0	5
Waal	5	2
IJssel	13	3
Rest Overijssel / Gelderland	2	6
Oldambt Gr	2	36
Rest Groningen	6	16
Drenthe	19	19
Flevoland	2	10
Friesland	5	11
Nederland – totaal	61	112

Voorkomen gedurende het seizoen

De eerste Kwartelkoning werd in 2011 gehoord op 5 mei (Geldrop). Deze datum ligt binnen de spreiding van aankomstdata zoals die sinds 2001 zijn waargenomen (figuur 3). Vanaf 8 mei verschenen op meerdere plaatsen roepende vogels. Het seizoen als geheel was echter aan de late kant. De meeste waarnemingen werden gedaan in de tweede helft van juni en begin juli, met een abrupte val na half juli (figuur 4). De late waarnemingen kwamen vooral tot stand door de derde inventarisatieronde in het Oldambt in Oost-Groningen, waar op 12 juli nog 31 vogels werden gehoord. Op een tweede locatie in Noord-Nederland, Polder Oude Riet bij Nuis, werden op 16 juli nog eens 10 verschillende mannetjes gehoord. Op de meeste andere locaties waar eerder Kwartelkoningen werden gehoord waren de vogels toen al 2-3 weken stil. De laatste roepende Kwartelkoningen werden op 2 augustus aangetroffen (Breevenen Dr en Kaaipolder Fr): een moment dat vergelijkbaar is met eerdere jaren.

Figuur 3. Aankomst van Kwartelkoningen in Nederland sinds 2001, uitgedrukt als de datum van de eerste waarneming en de datum van de eerste drie waarnemingen.

Figuur 4. Aantal roepende Kwartelkoningen per kalenderweek in 2011 (per gebied telt telkens één waarneming van hetzelfde individu in de betreffende week mee). Week 18 start 2 mei, week 23 6 juni, week 27 4 juli en week 31 1 augustus.

Maatregelen en bescherming

Van de 122 roeplaatsen waren er 48 (39%) bij een terreinbeherende organisatie gevestigd, waarvan de meeste (32) bij Staatsbosbeheer. Voor deze vogels kon ik alle gevallen uitstel van maaien tot 1 augustus of later worden georganiseerd (in enkele terreinen met begrazing was actie overigens niet nodig). Minder gunstig was de situatie in boerenland. In hooilanden ging het om één uitgemaaid vogel (perceel met botanisch beheerspakket). Ongewis was vooral het lot van veel vogels (49 – 40%) die zich in akkers vestigden. In ieder geval 7 vestigingen in luzerne werden uitgemaaid (bescherming in ganbare luzernepercelen is erg kostbaar). In hoeverre de vele late vestigingen in juli in het Oldambt ongestoord een legsel hebben kunnen uitbroeden is onduidelijk. Gezien het tijdstip van vestiging is uitmaaien waarschijnlijk bij een deel van de vogels opgetreden, maar omdat voor de betreffende percelen de preciese oogstdatum onbekend is, valt het aandeel uitgemaaid vogels niet goed te kwantificeren. Eventuele aanwezige kuikens in augustus zullen wel goede mogelijkheden hebben gehad te ontsnappen aangezien vrijwel alle percelen wintertarwe (waar de meeste Kwartelkoningen riepen) dusdanig worden gemaaid dat vogels niet midden in het perceel opgesloten raken.

Jan Schoppers
jan.schoppers@sovon.nl
06-11241530 of 024-7410427

Kees Koffijberg
kees.koffijberg@sovon.nl
024-7410463 of +49 2855 3049955